

บุญเลิศ วิวรรณ ๒๕๕๓: การวิเคราะห์พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์
พระพุทธศาสนาและในวรรณคดีพระพุทธศาสนา ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
(ภาษาไทย) สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
อาจารย์โกวิท พิมพวง, Ph.D. ๕๖๘ หน้า

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพระสมัญญานามพระพุทธเจ้าในคัมภีร์พระ-
พุทธศาสนาและในวรรณคดีพระพุทธศาสนา ด้านโครงสร้างคำ ความหมาย ลักษณะการประพันธ์
และค่านิยมของพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าที่มีต่อพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ และ
ราชทินนามสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย

ผลการวิจัยพบว่า พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มี ๔๖
พระสมัญญานาม โดยใช้กับพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ และใช้เป็นพระสมัญญานามพระพุทธเจ้า
องค์ปัจจุบัน มีพระสมัญญานามที่พระพุทธเจ้าทรงขนานพระนามด้วยพระองค์เอง ๑๔ พระ-
สมัญญานาม ถ้อยคำมีลักษณะสั้น ไม่มีคำนำหน้าพระนาม ไม่มีคำลงท้าย และไม่มีสร้อยพระนาม
รูปศัพท์มีทั้งศัพท์นามนาม ศัพท์นามกิตก์ ศัพท์กิริยากิตก์ มีวิธีสร้างคำแบบสมาสและสนธิ
มีจำนวนพยางค์น้อยที่สุด ๒ พยางค์ มากที่สุด ๕ พยางค์ มีความหมายหลักเกี่ยวกับความเป็นใหญ่
เป็นประธาน หรือเป็นผู้นำมากที่สุด ส่วนพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าในวรรณคดีพระพุท-
ทธศาสนา ๑๐ เรื่อง พบว่ามีพระสมัญญานามของพระพุทธเจ้า ๒๗๖ พระสมัญญานาม ใช้เฉพาะ
พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน โดยมีคำหลักมาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา และสร้างขึ้นเองโดยกวีผู้แต่ง
มีโครงสร้างคำมาจากภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาไทย และภาษาเขมร มีโครงสร้าง นามวลี
คือ คำนาม + คุณนาม แบ่งเป็น ๒ วรรค คือวรรคนาม และวรรคสร้อยพระนาม มีลักษณะการ
ประพันธ์แบบร้อย มีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๓-๕๗ พยางค์ มีความหมายเกี่ยวกับ พระผู้มีพระปณิญา
ผู้รู้แจ้งด้วยพระองค์เอง มากที่สุด พระสมัญญานามของพระพุทธเจ้าที่มีค่านิยมต่อการขนาน
พระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันคือ อาทิจจุพนุช ทุมมราช ทุมมสุสามิ
โลกนาถ สัพพคุณุ พุทธ นายก และ โลกเชษฐ และที่มีค่านิยมต่อราชทินนามสมณศักดิ์พระสงฆ์
ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ ทุมมราช โคตม พุทธ มหามุนิ และนายก